

שאלות ותשובות בענין זהירות בכתיבת הכתובה

אור הזוהר 498 ★ כסלו תשע"ד

מפעל הזוהר העולמי

בנישאות כ"ק אדמו"ר מהאלמין שליט"א מחבר למעלה מאלף ספרים טל: 0527651911

גדולי הצדיקים ואומרים ללמוד זוהר הקדוש

האדמו"ר מהאלמין

שאלות ותשובות בענין זהירות בכתיבת הכתובה שרוב הרבנים נכשלים בזה, יש תחת ידי לערך 700 כתובות מרבנים מכל העולם, גם מגדולי ישראל, וכמעט כולם פסולים להלכה, שלא למדו את הספר נחלת שבעה, וממילא לא יודעים.

שאלה לרב:

מבקשת את עצת הרב, בענין של חינוך ילדים בדרכי תורה, בעיות בנישואין ובעיות פרנסה שלום בית ובריאות.

אני חזרתי בתשובה לפני מספר שנים, אבל לצערי הילדים שלי לא מתחברים לדרכי תורה, ממש אנטי, הם תלמידים מצויינים בבני"ס, ומקבלים הרבה שבחים מהמורים, אבל למרות זאת, אין לי נחת מהם, הם מתחצפים ולא מכבדים אותי. [אני מפחדת שיענשו ח"ו, על אי כיבוד הורים, ואז גם סבל שלהם זה עונש בשבילי] כמו כן, אין ממש שלום בית, וגם בעלי לא מכבד אותי, למרות שגם חזר בתשובה. כמו כן היו לי בעבר בעיות בריאות וניתוחים.

בנוסף לזה, כבר מספר שנים אני לא מוצאת עבודה, למרות שאני אקדמאית עם תואר שני.

אני לא מבינה למה כל הקשיים הללו, כי אני משתדלת באופן כללי להקפיד על המצוות קלה כחמורה.

אשמח אם הרב יוכל לתת לי עצה איך לפתור את כל הקשיים.

בברכה

תשובה:

א. לבדוק המזוזות אם נכתב על קלף כשר, ואם הסופר היה ירא שמים, [ראה לינק מה שכתבתי כבר על זה].

ב. לבדוק אם הכתובה נכתבה כהלכתה, כי לבי אומר לי שחוץ מהתפילין והמזוזות גם הכתובה בכלל לא כשרה, כידוע יש הרבה הלכות בענין של

הכתובה, [ואם תלמדו את המאמר הזה, תבינו הכל לבד, ואם תשלחו לי צילום מהכתובה אחרי שתעברו על המאמר הזה אני מוכן לראות ולהגיד לכם כל הבעיות ההלכתיות] ונבאר לכם את זה:

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו (שמות יח, טז)

- א -

הנראה לפרש בהקדם דברי הנועם אלימלך בד"ה או יאמר וז"ל: כי נמצא בספרי קודש שלעתיד יהיה השם הקדוש "יהיה" כי לעת עתה הוא הוי', ולעתיד כולו ביו"ד.

ונראה הטעם כי י"ה הוא נגד עולם הבא וו"ה נגד עולם הזה, ולעתיד יהיה יום שכולו שבת ויהיה כולו עולם הבא ויהיה הכל ביי"ה כו' עיי"ש.

- ב -

אופן א'

אפשר לבאר הנועם אלימלך מבואר בחז"ל מנחות (כט, ב) מאי דכתיב (ישעיה כו) בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים, מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב י-ה כדרש רבי יהודה ב"ר אלעאי אלו שני עולמים שברא הקב"ה אחד בה"א ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"א אם העולם הזה בה"א והעולם הבא ביו"ד. כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב) אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם [הוי אומר העולם הזה בה"א והעולם הבא ביו"ד]. לפי זה שכשרא הקב"ה ב' עולמות ברא עולם הזה בה"א, אבל אחר כך נשאר מרומז ומקושר לעולם הבא.

- ב -

אופן ב'

אפשר לבאר דברי הנועם אלימלך מובא בספר זרע קודש מהרה"ק מראפשיץ זי"ע על האי דאמרי אינשי בשעת החתונה שהזיווג יעלה יפה, דהכוונה הוא, דכ' בספה"ק כי לעתיד ישתנה שם הוי" ב"ה לאותיות יהי"ה בשתי יודיין, והשילוב של השני שמות אדנ"י יהי"ה יעלה למספר צ"ה כמנין תיבת יפ"ה, וזהו שמברכים שזיווגם יקרב את ביאת המשיח ואז יעלה זיווג השמות כמספר יפ"ה.

הנה מבואר בשו"ע (או"ח סימן ה') כשמזכיר את השם הוי" יכוין בכתיבתו, שהוא היה הוה ויהיה. וכתב המג"א שם דבחילוף הוא"ו ביו"ד אז הוא אותיות יהיה.

ובאבן שלמה (פ' בהר אות ג') כתב דהנה קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. וכמו שנאמר (דברים לב) כי חלק ה' עמו שעם ישראל הוא חלק מהקב"ה. ובני ישראל המה מחולקים לארבע מחנות ולארבע דגלים, ועל כן ישראל נרמזים באות ד'. וכאשר ישראל דבקים בהקב"ה מצטרפין ד' מחנות ישראל להשלים המספר החסר מהשם הקדוש, דהיינו שמצטרפין ד' להוא"ו (שבשם הוי"ה ב"ה), ואז הוא מספר יו"ד ונקרא השי"ת יהיה, ושפיר נמצא בשם הוי" ב"ה היה הוה ויהיה עיי"ש.

- ד -

אופן ג'

אפשר לבאר מאמרם (מנחות כט, ב) ודברי הנועם אלימלך זי"ע, דהנה מבואר בקרא (בראשית ב, כג) ויאר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת". ואיתא בפרקי דרבי אליעזר פרק י"ב: מה עשה הקב"ה נתן שמו ביניהם, י"ה, אם הולכין בדרכי ושומרים מצותי הרי שמי נתון ביניהם ומציל אותן מכל צרה ואם לאו, הריני נוטל את שמי מביניהם והן נעשים אש ואש.

רואים אנו מזה שהאיש נברא ביו"ד והאשה בה"א, דוגמת ב' העולמות שברא הקב"ה כנ"ל, כי ב"ה ה' צור עולמים. מובא בחז"ל שהאדם הוא עולם מלא (סנהדרין ל"ד): המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

ומתורץ בזה הקושיא למה ברא הקב"ה את האשה מעצם האדם ולא ברא אותה כמו שברא את האדם בריה שלמה בפני עצמה, וכברייית כל הבעלי חי זכר ונקבה בראם. אלא מפני שהאיש הוא אות יו"ד משם הוי" והאשה היא אות ה"א משם הוי", כנ"ל כי ב"ה ה' צור עולמים.

עוד אפשר לומר מדוע עשה השי"ת כן, שתהי' מיוחדת לבעלה לעזור לו שיוכל להשתלם לעבודת בוראו, ולא כמו הבעלי חי שאינם מיוחדות לבעליהם ואינן להם שום שעבוד לבן זוגם.

ולפי מה שהבאנו מהנו"א שהשם י"ה הוא נגד עולם הבא, נמצא איפה שהאשה היא צדקת, מביאה את בעלה וילדיה לעולם הבא.

- ה -

אופן ד'

יש לפרש בהקדם דברי המקובלים, דע"י חטא עץ הדעת נסתלקו אותיות ו"ה משם הוי"ה ב"ה ואותיות י"ם משם אלהי"ם, והם אותיות היו"ם. וז"ל סה"ק תוספות חיים להרה"ק רי"ח זצ"ל מפיסטין עה"פ (שמיני ט, ד) כי היום ה' נראה אליכם: כי עיקר השבירה הוא בחטא אדה"ר, שנתפרד [ו] אותיות י"ה מן ו"ה, וגם מ"י מן אל"ה משם אלהי"ם, והן אותיות היו"ם. וזהו כי לישועתך קוינו כל היו"ם, כי מצפים אנו לישועה זו, שיתקנו השמות הנ"ל וכו', עכ"ל.

וזהו מה שמבואר בחז"ל שהאשה כבתה נרו של עולם, שכל השפעות האורות באים משם הוי" ב"ה ועל ידי החטא גרמה שנפרדו אותיות י"ה מן ו"ה כנ"ל (ועיין בבני יששכר מאמר נר שבת אות כ"ט).

- ו -

עוד אפשר לומר מכיון שהאיש והאשה הם מגוף אחד והיא יודעת ומרגשת כל מה שחסר לבעלה, לכן תוכל לסדר לו כל צרכיו ועניני העולם הזה כדי שיהיה פנוי רק לעניני העולם הבא.

עוד יש לבאר הטעם שהאשה מכוונת נגד האות ה' משם י"ה, בהקדם דברי זקני האוהב ישראל פרשת ויצא על הפסוק: "ואבנה גם אנכי ממנה, על דרך הכתוב הא לכם זרע, שמן הה"א מתברכין ישראל ומתרבין בבנים ובזרע של קיימא. ובכל שמות אמהות הקדושות נמצא הה"א, היינו שרה רבקה לאה, רק ברחל לא נמצא אות ה' על כן אמרה ליעקב בא נא אל שפחתי ואבנה גם אנכי ממנה, ר"ל מה"א שלה.

בספר נחלת שבעה (סימן יב אות טז) מביא בשם המהרי"ל ביתר ביאור וז"ל: לפי מה שכתבו המקובלים גבי שרה טעם לתוספת הה"א משום שבה"א יש כח התולדה בסוד הא לכם זרע. ומהאי טעמא רבקה לאה בלהה זלפה היו מולידים חוץ מרחל מפני שלא היה ה"א בשמה. ולכן לקחה לה בלהה לשפחה להבנות ממנה. מפני שבלהה יש לה ב' ההי"ן. ונ"ל שזהו טעם המדרש פרשת לך לך: הבט נא השמים אין כתיב כאן, אלא השמימה, לפי שבה"א בראתי את העולם הריני מוסיף ה"א על שמך ואת פרה ורבה וק"ל. הרי שאפילו בשמות לשון הקודש לא באה הה"א רק לכיון ידוע. וא"כ מכל שכן שאין להוסיף ה"א על שם שאינו לשון הקודש בלא טעם כנ"ל.

היוצא לנו מזה שאות ה"א מרמז להא לכם זרע, לכן יצר הקב"ה האשה בה"א, כמבואר בפדר"א הנ"ל.

- ז -

אופן ה'

אפשר לפרש ע"פ דבריו הק' של רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, מובא בספר דברי מאיר, שמבאר דברי רש"י הק' עה"פ (חיי שרה כה, ו) ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות גוי,

- יא -

איתא בספרים הק' שאיש ואשה הם דוגמת זיווג קוב"ה ושכינתו, (ועיין לעיל מה שהבאתי מפרד"א פי"ב). לפי זה יוצא שכמו שבאיש ואשה נמצא ביניהם השם י"ה ובכתובה השם ו"ה. כי איש ואשה אם יש שלום ביניהם השכינה שורה ביניהם, כידוע. נמצא שאיש ואשה הם שם י"ה, דוגמת עולם הבא כו'.

ולפי דברי הרה"ק ר"מ מפרעמישלאן והגאון הקדוש הגר"א זי"ע שו"ה המרומו בכתובה הוא שלימות שם הוי' ואז הוא כולו רחמים. ואם חסר בהכתובה הרי חסר הרחמים, כי הרי השם אינו בשלימות. בזה יובנו ביותר דברי הנועם אלימלך שו"ה מרומו לעולם הזה ואם אין הו"ה בשלימות אז חסר לו הטוב של עולם הזה.

ממילא מובן הטעם מה שכתבו הספרים שכל פגם שנמצא בכתובה גורם ח"ו דברים שהם היפך הטוב כמו שאבאר להלן כו'.

- ג -

השתא שאנו עסוקים בחיבור עולם הזה בעולם הבא, על ידי שם י"ה וו"ה, נביא כאן אזהרות איך להתנהג בכתיבת כתובה וכו'.
סימן א'

מקורות דכתובה יש לדקדק בה וכהה גדול וע"כ יש להזהר בה אפילו בדברים שאין פוסלין

(א) כבר נודע מפי ספרים וסופרים שהקפידו בכתובה אפילו בדברים שאין פוסלין מדינא רק משום סימן טוב בלבד, וכ' בנחלת שבעה (סי' י"ב) דאין כותבין "ומונין" שהוא לשון אונאה וצער אלא "מנין", ויש שאין כותבין "ודין" (שהוא לשון דין) אלא "ודן" (כמנהגינו). וכן שלא לכתוב "כהלכת" אלא "כהלכות" שלא יפרשו לשון הליכה. ע"כ שם.

(ב) והגה"ק מבוטשאטש (עזר מקודש סי' ס"ו) העיד דיש קפידא שלא לקיים מחקים ותלויות וטעיות בכתובה אע"ג דבכל שטרות עושין כן. והכל משום דלא מסמני מילתא.

(ג) וע"ע בתשב"ץ קטן סי' תס"ד, שהכתובה שאיש נותן לאשתו בנישואיהם היא נגד התורה, שהקב"ה נתן לישראל בנישואין עמהם. והמע"י בהכתובה יראה כמה כפלו ושילשו כמה דברים שהיו יכולין לכתוב בקיצור גדול, וכמו בתורה שיש סוד בכל תיבה ואת אפילו נ' כפול, ע"י שבט בנימין סי' ער"ה. וע"ע תשב"ץ ח"ב סי' ע"ר.

(ד) בטעה"מ עמ' תי"ט בשם רב קדוש אחד, שאיש ואשה שזכו שכינה ביניהם, והיינו יו"ד של איש, וה"א של אשה בצירוף ו-ה של כתובה הם שם הוי"ה שתשרה עי"ז מדת הרחמים בין איש לאשתו, וזה מובא ג"כ בדברי מאיר מהצה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, ומהגאון הקדוש הגר"א ז"ל בספרו על התורה עה"פ ולבני הפלגשים.

ופי' רש"י ז"ל, וז"ל: הפלגשם, חסר כתיב*, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים בכתובה, פלגשים בלא כתובה, כדאמרינן בנשים ופלגשים דדוד, עכ"ל.

וכתב ע"ז הרה"ק הר"ר מאיר מפרעמישלאן זי"ע, הובאו דבריו בספר דברי מאיר פ' חיי שרה עה"פ, וז"ל: ואמר הרמז"ל ע"ד רמז, עפ"י דברי רז"ל איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם, והנושא אשה בכתובה הוא אותיות כתב ו"ה, אזי שם הוי"ה שלם, אבל בלא כתובה ליכא רק חצי השם. וזהו כוונת רש"י פלגשים חסר כתיב, ולמה כתיב חסר, לרמז לנו כי נשים בכתובה פלגשים בלא כתובה, כי אם נכתב פלגשים חסר, הוא אותיות פלג שם, עכ"ל. וכעין זה ראיתי לפני זמן מזקיני הגאון הקדוש הגר"א זי"ע בספרו עה"ת עה"פ ולבני הפלגשים, אין הספר כעת תח"י להעתיק לשונו הזהב.

והיינו כנ"ל בדברי המקובלים, שחטא אדה"ר הי' בזה שנסתלקו ונפרדו אותיות ו"ה מאותיות י"ה שבשם הוי"ה, וצריך שיהי' השם שלם, ולכן נשים בכתובה כו', חיבור אותיות י"ה (איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם) עם אותיות ו"ה (שבכתובה, כתב ו"ה), כנ"ל ודו"ק.

- ה -

ומזה מובן עד כמה שצריך לדקדק מאוד בענין הכתובה, שתהי' כהלכתה בכל פרטי ודקדוקי, כי ע"י הכתובה נשלם שם הוי"ה שבין איש ואשה, אשר שם הוי"ה הוא כולו רחמים וחסדים, ולכן עי"ז שהכתובה היא בשלימות, שזהו ענין שלימות שם הוי"ה, עי"ז יחול על האיש והאשה ברכת הוי' בכלל ובפרט.

- ט -

ויש לקשר זה עם המבואר בספר חסידים (סימן תתשל"ט), וז"ל: זה ספר תולדות אדם (בראשית ה, א), מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה [וב"פירוש" שם: ר"ל, שיש רמז בזה הפסוק זה ספר, שיכתוב לה ספר כתובה כשנושא אשה להוליד תולדות]. לפיכך סמך זה ספר תולדות אדם לפסוק (שם ד, כו) לקרוא בשם ה' [א"ה, כפה"ב כוונתו לרמז, שמיד אחר ברכת חתנים, המרומו בפסוק לקרוא בשם ה', מיד יתן שטר כתובה, המרומו בפסוק שלאחריו, זה ספר גוי']. עכ"ל.

- י -

ולדרכנו יש לרמז, דע"י זה ספר, היינו ע"י שישנו שטר כתובה, והכתובה היא כהלכתה כו', שאז הוא חיבור אות י"ה עם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, עי"ז נתקן מה שנגרם ע"י תולדות אדם שלא כדבעי, היינו מה שגרם אדה"ר בק"ל שנה שהי' מוליד כו', ועי"ז יהי' לקרוא בשם ה', שם הוי"ה שלם.

* עיין בספר דברי מאיר דלהלן בפנים, שכתב שם (במצע"ג), וז"ל: ולדעתי מה שצווחו קמאי דקמאי כי בכל הספרים הוא מלא דמלא, אין שום קושיא לדברי רש"י ז"ל, כי נובעים המה מדברי רז"ל במדרש רבה, וחז"ל חולקים בהרבה מקומות על

(זו) בשבט בנימין סי' ד"ש, מדקדקין שלא יהי בכתובה שום מחק שמקלקל יופי מראיתה משום סימן טוב, עכ"ל.

(ז) באהל יעקב (ר"י ששפורטט סו"ס כ"ח), "ריש מילין אמרתי שלא לסמוך על כל יודע ספר להחזיקו לדיינא וליודע בטיב גיטין וקידושין וכתובות הצריכין לימוד", עכ"ל. בשלחה"ע (סי' ו' שמלה לצבי סק"ז), חוב על רב המסדר קידושין, שלא לסדר עד שיראה בעיניו את הכתובה.

(ח) אחז"ל דכתובה נצרך "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", רמזו בזה שסגולתה שלא יגרשה. כיון שזה כבר נודע מפי ספרים ועובדי דצדיקייא, שכתובה סגולה גדולה לשלום בית, מסוגלת גם לפרנסה, דלפעמים פרנסה הממוצע לגרום או לבטל שלום בית, כדחז"ל "כד משלם שערא מכדא רמי ואתי תיגרא", והרבה שע"י קלקול בכתובה נתקלקל פרנסתם ושלום ביתם, וע"י תיקון הראוי נתקנו שניהם, ברוך מפליא פלאות בכחות הנסתרות, עכ"ל ספר ארחות יושר סי' ל"ז או' ד'.

(ט) ועי' בית יהודה ח"א מנהגי ארגיל (דף 74), שהחמיר באיזה דבר שלא לעשות בכתובה, משום דלא מסמני מילתא.

(כ) בשו"ת שארית יעקב אה"ע סי' ח"י, דהשרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה, וכתובה מתחלת בבי"ת (בשני, בשלישי, וכו') משום לשון ברכה.

(כא) בשו"ת מאמר יוסף אה"ע סי' ט', דאפילו ישנם נוסחאות שונות, לעדות שונות, ומקומות שונות, כ"א יחזיק כפי מנהג מקומו, ובקפידא, דכיון דהרבה דברים שבתוך הכתובה נכתבו במיוחד בשביל שמסמני מילתא, ובזה מאן דקפיד קפדינן, לפיכך אין לדמות מקום למקום, עכ"ל.

(כב) בשבלי הלקט ח"ב סי' ס"ו: מצאתי בתשובת הגאונים ז"ל: וששאלתם אם יש בכתובה מחק תיבה אחת חיישינן לה או לא, כך ראינו שאין לחוש מתיבה אחת וכו', אבל במקומו נהגו סלסול להחליף כל שהו.

(כג) בשלמי אהרן אה"ע סי' ל"ה או' ט"ו, דכתובה מרמז לענינים גבוהים ונסתרים, וכל תיבה לא לחנם כ'. הרמ"א אה"ע סי' ס"ו סעי' ג', דבזה"ז אפשר להקל בכתיבת כתובה, אבל אין המנהג כן, ואין לשנות, עכ"ל. והכל משום דכתובה ענין גדול להצלחת הבית בכל עניניה.

(כד) בס"ח או' תתשל"ט, וז"ל: זה ספר תולדות אדם (בראשית ה' א'), מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה וכו' ע"ש. וע' ערבי נחל בראשית עה"כ זה ספר תולדות אדם. ויוצא דתולדות כל אדם מרומז בתורה, ולהס"ח גם בהכתובה. ועי' לעיל או' ג' בשם התשב"ץ.

(כה) בשו"ת הרמ"א סי' קכ"ה, דמנהג פשוט בישראל, שאין החתן כותב בעצמו הכתובה, משום שאין אנו בקיין בכתיבה. וכ' ע"ז בהין צדק אה"ע סי' ס"ו, דהטעם לא יספיק, וכי זר בקי יותר מהחתן, ואם לעשות מנהג שרק הבקי ומומחה

(ה) ועי' בלבוש קכ"ו ס"ג שלא לכתוב ירח בכתובה אלא חדש דלא ליפתח פה לשטן דבגירושין כתיב גרש ירחים.

(ו) בשו"ת תשב"ץ קטן תס"ד, לפי שהתורה מתחלת בבי"ת, לפיכך הכתובה מתחלת בבי"ת.

(ז) ובנ"ש (סי' י"ב ט') לכתוב למנין (ביו"ד אחד) ולא למניין דלא לשתמע לשון שאלה מאין. וע"ע בלבוש סי' ס"ו שמדקדקין מאד במלות הנכתבות בכתובה, וע"ע נ"ש סי' י"ב סקט"ז. ב"ש אה"ע קכ"ט, שמות נשים או' פ').

(ח) בס' פחד יצחק (או' כ' - ערך כתובה, סוף ד"ה יו"ד קר"ת), שמקפידין בכתובה שלא יהי בה שום חסר או יתר שדבר זה גורם רעה לבנים ח"ו.

(ט) בשו"ת אפרקטא דעניא סי' פ"א, שהגה"צ מנאסאד הי' מדקדק מאד בכתובות, ואף גם זאת, שאם בא לפניו זיווג שלא הי' ביניהם שלום בית, צוה להביא לו הכתובה לבדוק אותה, כי קבלה בידו שקלקול בכתובה גורם מניעת שלום בית. וכ"כ בסגולות ישראל (מע' מ' או' כ"ה).

(י) ובפ"ל"ל (ח"ט סי' ס"ו), הידור שלא לכתוב כתובה בקולמוס של ברזל, שלא יונף המקצר על המאריך.

(יא) ובשכנה"ג או"ח רפ"ב או' י"א, שצריכין הקהל לעמוד בשעה שקוראין הכתובה. ובשער הכנסת סי' רפ"ב שם, ביאר הטעם עפ"י תשב"ץ תס"ד, דכתובה נגד התורה, ובשיטת רבו מהר"ם שיש לעמוד בשעת קרה"ת, כדאי ברמ"א סו"ס קמ"ד. הרי דאפילו קריאתה ענין גדול. ובסי' רב סעדי' גאון, שיהיו עשרה אנשים לקריאת הכתובה לכתחילה.

(יב) ובשאלת יעב"ץ, דכתובות שיש בהם חסירות ויתירות, מורה על קלות הדעת. ועי' נדה סה: שאני כתובה דמגהי בה טפי, ופירש"י שמתאחר הזמן עד שמדקדקים בכל דבר וכותבים וחותמים. ובס' תשובות ופסקים מחכמי אשכנז סי' קכ"ח, דמנהג קדמונינו להראות הכתובה לזקני העיר והכמיה לידע אם נכתבה על היושר. ואותן שקורין הכתובה אינן אלא חכמים ונבונים בתורה ואית להו אימתא דקובה"ה, עכ"ל.

(יג) בפחד יצחק (ערך כתובה), סימן טוב לחתן וכלה, אם כתובה שלהם כתיבה כהלכתה.

(יד) בקו' לחם רב (מובא במשפטי הכתובה ח"ב דף תר"ו), ששמע בשם איש צדיק, סגולה למעוברת לקרות כתובתה בחודש השביעי ובחודש התשיעי להריונה, פע"א בכל שבוע, ואז פריה תתן בעתה ותלד בנקל בעזה"י. והיינו בעצמה תקרא, או שיקרא אחד לפני'.

(טו) בטעה"מ, סגולה בדוקה בשם כמה צדיקים, לאשה שלא נודע איה מקום בעלה, שתקרא האשה או אחד לפניה יקרא כתובתה, מילה במילה, ל' יום רצופים. עכ"ל. ועובדא ידענא, שהגה"ק משינעווע זי"ע צוה כן והועיל בעזה"י.

יכתוב א"ש, אבל בעוה"ר עדיין לא עלתה בידי גדולי הדור להעלות ארוכה לשבר בת עמי, הכותבין מרובין והיודעין מועטין. ועיקר הענין עפ"י סודות הטמונים בכל דבר שנוהגין בנישואין, וגם זה כאחד מהם. וכבר מצינו לו עזר, שנוהגין דכלה לא תופרת בגד חתונה שלה, ורק ע"י אחרים. וע"כ אין לשנות. (וע"י להלן או"י כ"ו, ותראה שכל מנהג אע"ג שנותנין לו טעם בנגלה, נסמך גם בנסתר).

כו) קריאת הכתובה: יש ללמוד שכתובה לאו פשוט הוא, ממה שקורין הכתובה בעת החופה, והגם שטעמו הפשוט כמ"ש ברמ"א אה"ע סי' ס"ב ס"ט, להפסיק בין ברכת אירוסין לנישואין, ומקורו ברשב"ם ותוס' פסחים. אולם מורגש כי זהו רק להטעים עפ"י נגלה, אבל טובא גניז בגוויה, ממה שמהדרין שרבנים וחשובין יקראו אותה. ואע"ג שה"י פשוט כ"ז בידינו מסברא, מצאתי לו ה' עמודים חזקים לסמוך עליהם: א) בס' תשובות ופסקים (לגאונים) סי' קכ"ט (קופער, ומובא בכתובה כהלכתה דף ל"ט) דמנהג קדמונינו להקרות הכתובה זקני העיר וחכמיה וכו', והרי שקורין את הכתובה אינן אלא חכמים ונבונים בתורה ואית להו אימתא דקודשא בריך הוא, עכ"ל. ב) בשכנה"ג או"ח רפ"ב או"י א, שצריכין הקהל לעמוד בשעה שקוראין הכתובה. ג) בס"ח תתשל"ט, זה ספר תולדות אדם, מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה. ד) בשו"ת מהר"ם מינץ ק"ט, ואח"כ קורא המברך הכתובה ושני עדים החתומים בו קורים עמו בנחת (פ"י בלחש).

ויש אומרים שענין הקריאה כדי לתת חיזוק ואומץ לתוכן הכתובה כמו שסופר קורא כל תיבה טרם כתבו כדי שתחול הבל הפה על האות. וכן מבואר במ"א בשם המקובלים לומר לכבוד שבת קודש, שתחול קדושה על המאכלים. וכמוהו הרבה. ועכ"פ מכל הנ"ל יש לראות דיש ענינים רמים גנוזים בענין הכתובה.

כז) בהקדמה לקו' קנין חדש להגאון מהר"ם פארהאנד ז"ל, דכתובה סגולה גדולה לכמה ענינים, כמה וכמה עקרות נפקדו עי"ז, וכמה אנשים נוושעו בפרנסה כאשר ה"י להן כתובה כראוי. ע"כ.

כח) ש"ב הגה"צ כקש"ת מוהר"ר משה ארי' פריינד שליט"א גאב"ד ירושלים תובב"א, ה"י הרבה פעמים, שבשביל חתימת העדים לבד, שלא חתמו כהוגן, אע"ג שה"י כשר להלכה, ציוה לכתוב כמה פעמים הכתובה מחדש, עד שיצא אחד כהוגן.

סימן ב'

סדר הכתובה

ימנו אחד אחראי על כל סדר הכתובה שתיעשה כדבעי עד גמר חתימת העדים.

א) האחראי על הכתובה (או מסדר קידושין) יביא עמו כמה טופסים, שאם יצטרך לו יהא מוכן בידו. וכן נכון שיהא עמו הקיצור נחלת שבעה, שאם יולד שאלה ידע על אתר.

א*) נכון מכמה טעמים שהחתן יתן לאביו דאלער אחד לקנות הטבעת והכתובה ויגביה אותן ג"ט לקנותן.

ב) החתן יעיין כל הכתובה לדעת מה מקנה. וידע ויבין כל התוכן. והעדים ישמעו מפה החתן שיודע ומבין כל התוכן (כמבואר אה"ע ס"ו סי"ג).

ג) העדים בעצמם צריכין לידע לקרות הכתובה ולהבין התוכן (ע"י כאן בסופו, התוכן), וע"כ יקראו שניהם הכתובה, אחר שמבינין התוכן. ע"י חו"מ מ"ה ס"ב, אה"ע ס"ו סי"ג.

ד) ישימו לב אם העדים או נשותיהן קרובים זה לזה או למשפחת החתן או הכלה. ואפילו קרוב שכשר להלכה, אין לוקחין לכתחילה.

ה) העדים יעיינו בהכתובה טרם מקבלין קנין באופן שיבינו התוכן לדעת ע"מ מקבלין הקנין, ושידעו על מה הם חותמין, (וכבר הדפסתי תוכן הכתובה בלשון המובן ונכון לע"י שם החתן וכן העדים, שיבינו היטב כל התוכן).

ו) העדים ישימו לב אם זמן שבכתובה מתאים לזמן קבלת הקנין ועכ"פ לא יהא מוקדם. וביותר צריכין לשים לב בכתובות של קאמפיוטער, שהזמן כבר נדפס בתוכו. וע"כ במקום שכבר נדפס הזמן, ויש חשש שהחופה לא יהא עד ביה"ש, וכ"ש לילה, יקבלו קנין מבעוד יום, ואז כשר. ולכתחילה ידפיסו בו זמן של לילה דשטר מאוחר כשרה (ע"י רדב"ז ח"ד קצ"ד, רמ"ע סי' ס"ה, שאילת שלום מה"ת סי' ע"א, מנח"פ אה"ע ס"ו).

ז) ראוי שאבי החתן והכלה יעיינו (אם לא עיינו קודם) אם השמות הם כהוגן.

ח) רב המסדר קידושין (או שאר בקי) יעיין בהכתובה אם הכל כשורה ובפרט שם, מקום, וזמן. (ולכתחילה יעשה זאת ימים לפני החתונה). ואם יש טעות צריך לכתוב כתובה אחרת.

ט) החתן והעדים עומדים בשעת קבלת הקנין משום כבוד המצוה.

י) לכתחילה יקחו חפץ של אחד מהעדים שגדלו לכה"פ ג' על ג' אצבעות (לא חגורה או עט). ונוהגין ליקח כובע או סודר שקורין שאל.

יא) מסבירין להחתן שקונה החפץ ע"י שיגביהו ג' טפחים ובוה מקנה כל השיעבודים שבכתובה להכלה. ויאמרו להחתן להגביה היטב, דג' טפחים י"ב אצבעות הן (12 אינטשע"ס).

יב) העדים יסתכלו היטב על החתן לראות היאך עושה הקנין ואם אחד לא הסתכל לפי רגע יעשה קנין עוד הפעם עד שיהא ברי ששניהם ראו היטב.

יג) מיד אחר קבלת הקנין ימלאו תיבת וקנינא עוד טרם חותמין, ויזהרו בוה היטב.

יד) אח"כ יחתמו העדים זה אחר זה לפי שנותיהם קודם הישיש ואח"כ הצעיר.

טו) יחתמו כמו שקורין אותן לס"ת שמם ושם אביהם (ותואר כהן או לוי בגמר שם האב) ולכתוב תיבת "עד" אח"כ. ואין כותבין שום תואר כמו הק'

(אה"ע ס"ו ס"ד, וע"ש בשבילי דוד, ונח"ש סי' י"ג ס"ז, ובאר מרדכי סי' י').

כ"ז) לדעת כמה מורים, לא יצטפו הכתובה בפלעסטי"ק דבוק (לעמינע"ט) ולא לקפלו או לסבבו, אלא יהא מונח בתוך וואנילע ענוועלא"פ, במקום שהאשה יודעת ותוכל להגיע לו.

כ"ח) יאמרו לאבי הכלה שבגמר קריאת הכתובה יקח הכתובה לכיסו, ויאמר לבתו שמונח אצלו. ובהזדמנות הקרובה תקחנו לביתה. ויהא מונח במקום שתוכל להגיע אליו בכל עת, ותדע איה מונח, כי הכתובה שלה הוא. (ע"י שלחה"ע סי' ח' דף מ"ה מ"ו).

כ"ט) ממלא התורף יזהר שלא יהיו היודי"ן ארוכין, ודל"ת כצדי"ק, ורי"ש כמו כ"ף, כללו של דבר, כל אות כתיבה יפה ושלמה, ואין אות דבוקה לחברתה.

ל) אחר שחתמו העדים שוב לא יוסיפו שום דבר בהשטר, דאין החתימה חוזר וניעור על הניתוסף (ע"י קצוה"ח סי' מ"ה סק"א) אלא יכתבו כתובה חדשה (ע"ע פחד יצחק או"י כתובה, ובסי' ויען אברהם אבה"ע סי' ג').

ל"א) לא ישתמשו בכתובה שיש בהחלל שממלאין, קוי שורות נדפסים.

ל"ב) לא ימחקו, הן לגרוד אותיות, והן להעביר הקולמוס והן ע"י חיפוי וויי"ט אוי"ט, או לשנות אות הנכתב לאות אחרת. ואם עשו כן יחליפו הכתובה באחרת.

ל"ג) בכל מקום פנוי אחר שמילאו ונשאר חלל, ימשיכו קו למלאות החלל, ויזהר שהקו יהא באמצע, לא למעלה ולא למטה, וגם רחוק כשיעור אות מהתיבה שלפניו ושלאחוריו. וקוין אלו אפשר למלאות גם אחר חתימת העדים בדיעבד.

ל"ד) כשיש חשש פסלות בכתובה, וא"א לכתוב כעת אחרת, יתן להכלה משכון שיעור עיקר כתובה (\$200). ע"י ח"מ אה"ע ס"ו סקי"א שלחה"ע ח"א כג:.

ל"ה) לא יהא בולט בתחלת או סוף השורה, או תלויות בין השורות.

ל"ו) בקאמפיוטער כתובות צריכין להזהר מאד, שהרבה מהם האותיות נקפצין בניקל מאד ע"י קיפול או לחות, ולפעמים במשמוש הידים לבד. ובהני לא ישתמשו כלל, וכן בצילום (קאפי"ע) רק אם האותיות נקראין היטב ובהירין.

או בן ר' אלא השמות לבד. גם אין כותבין שם משפחה. וכן לא נ"י או שליט"א על שם האב.

ט"ז) יזהרו מטעותים בחתימה כי מעוות לא יוכל לתקן (לפעמים) ויצטרכו כתובה חדשה, וע"כ נכון שיחתמו שם על נייר פשוט טרם חותמים על הכתובה ולשאול (האחראי) אם טוב היא, ומשם יעתיק אח"כ. ולא יכתבו השם בר"ת.

י"ז) לא יהיין שום אחד לעשות מחיקות כלל (וגם ווייט-אוס בכלל), או לכתוב בין השיטיין, וחופץ לשיטה, לצד ימין או שמאל.

י"ח) בכל מקומות הפנויות ימשוך קו למלאותו.

י"ט) אחר חתימת העדים אין מוסיפין עוד שום דבר בהכתובה לפיכך יזהרו שהיא הכל נגמר בטובו ויפיו לפניו.

כ) אם שכחו לכתוב תיבת "עד" ישלימו העד עצמו ולא אחר. ויכול להשלימו גם אחר כמה ימים אם זוכר היטב הכל, כפי שיתבאר הלאה או'.

כ"א) יזהרו מאד שלא יהי' על הכתובה תואר המנוח, ז"ל, וגם לא נ"י, שליט"א.

כ"ב) נולד שאלה בשעת קריאת הכתובה בחופה יגמרו קריאתה, ולאחר החופה מיד יכתבו אחרת ויחתמו עדים הראשונים. ואם אין כאן עדים הראשונים לא יכתבו סתם כתובה אלא יתיעצו עם הבקי בדיני כתובה דאשתכח בה טעותא.

כ"ג) אם היא זמן גשמים בשעת החופה, אז צריכים לעיין אם נתקלקלו אותיות הכתובה, ואז צריכים לכתוב כתובה אחרת.

כ"ד) הכתובה יתנו מיד אחר קריאתה לאבי הכלה שיהא ברשותו עד שיגיע לרשות הזוג, והכלה תדע שהכתובה ברשות אביה.

כ"ה) הקוי"ן שמושכין אחר מילוי מקום הפנוי יהא מרוחק קצת מהאותיות שלפניו ושלאחוריו, שלא ימשוך עד תחת האות (כמו באו' יו"ד).

כ"ו) אם נתקלקל הכתובה או נמצא בו טעות או נאבד, כותבין כתובה אחרת כנוסח כתובה הראשונה, באלו התנאים: א) העדים הראשונים יחתמו עליו. ב) צריכין לשאול העדים, אם זוכרין היטב קבלת הקנין, וגם שהי' בזמן הנכתב בכתובה. לדוגמא: צריך לזכור בעצמו דאז בעת קבלת הקנין הי' יום שלישי בשבת י"ד מרחשון שנת תשנ"ו. ואם לאו, צריך לכתוב אירכסא או טעותא ע"י הבקי בהן.

